

Nr 300.

Av herr **Reuterskiöld**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa i samband med 1927 års skolreform stående frågor m. m.

I proposition nr 119 till årets riksdag föreslår Kungl. Maj:t dels upprättande och ombildning av vissa läroverk med hänsyn till flickundervisningen, dels viss revision av 1927 års riksdagsbeslut ang. de allmänna läroverken; därjämte begär Kungl. Maj:t, i anslutning till dessa förslag, olika anslag att användas i enlighet med vissa angivna bestämmelser och grunder.

Föredragande departementschefen har gjort sig mycken möda att söka bevisa, att dessa förslag grunda sig på den ändrade ståndpunkt, som riksdagen skulle ha intagit genom 1929 års avslag å Kungl. Maj:ts då framlagda skolproposition. Emellertid torde vid närmare granskning denna departementschefens uppfattning visa sig vara lika mycket en missuppfattning, som det 1929 visade sig, att departementschefen då fullständigt felbedömt riksdagens mening och avsikt med besluten om flickskolorna 1927 och 1928. En kort erinran om vad som förekommit synes därför vara nödvändig.

Läroverksbeslutet av 1927 kunde, formellt sett, tolkas på två sätt, det ena i överensstämmelse med socialdemokraternas delvis förkastade, men delvis till grund för beslutet liggande motioner i ämnet, det andra i överensstämmelse med den mening, som gjorts gällande från dem, genom vilkas medverkan beslutet överhuvud taget kom och kunde komma till stånd i den form detsamma då fick. Vilketdera tolkningssättet, riksdagen skulle för sin del godtaga, var 1927 icke möjligt att förutse, då den opposition från visst borgerligt håll, som då gjorde sig gällande på ett synnerligen aggressivt sätt, helt anknöt till den socialdemokratiska tolkningen, ej minst under den nuvarande departementschefens medverkan. Men sedan riksdagens borgerliga majoritet 1928 anslutit sig till den dåvarande regeringens, genom dess förslag om kommunala flickskolor, uttalade uppfattning, vilken fullt ut stämde överens med den borgerliga, icke socialdemokratiska tolkningen, var det också fastslaget, att denna tolkning blivit riksdagens. I trots härav framlade nuvarande departementschefen för 1929 års riksdag ett förslag i frågan om statliga flickläroverk, vilket helt ut anknöt till den av riksdagen 1928 underkända socialdemokratiska

tolkningen, vilken han detta oaktat ansåg det vara lojalt att i denna fråga följa. Då riksdagen emellertid även 1929 vidhöll sin 1928 intagna ståndpunkt och följaktligen avlog Kungl. Maj:ts förslag, blev följden, att den utredning i ämnet, som 1927 års riksdag begärt, men departementschefen icke låtit verkställa, ånyo av riksdagen påfordrades, varvid tillika, för undvikande av nya missförstånd från departementschefens sida, uttryckligen betonades, att utredningen måste byggas på 1927—1928 års riksdagsbeslut och den därigenom fastslagna tolkningen. Detta betonande har emellertid nuvarande departementschefen uppenbarligen icke heller rätt fattat, utan utläser därur (sid. 6, 11) dels en begäran om »ytterligare utredning» i stället för den förnyade begäran om förut begärd, men ej erhållen utredning, som beslutet i verkligheten innebar, dels en förklaring, att frågan kommit »i ett nytt läge», varvid departementschefen stödjer sig på riksdagens framhållande av även behovet att få frågan om de statliga flickläroverkens organisation utredd, oaktat detta framhållande uteslutnade avsåg att förebygga den misstolkning, som ägt rum 1929, då departementschefen ansett de 1927 beslutade fyra flickläroverkens organisation vara normerande också för de ytterligare flickläroverk, vilkas inrättande kunde finnas nödigt. Det är så mycket mera anmärkningsvärt, att departementschefen kunnat läsa 1929 års riksdagsskrivelse på detta sätt, varigenom han fått även sagda fyra läroverk in i stöpsleven (sid. 13), som 1929 års riksdag avböjt ett då motionsvis framburet förslag, vilket skulle medfört, att utredningen omfattat också dessa fyra läroverk. Genom detta avböjande, liksom genom beslutets formulering i övrigt, hade riksdagen tvärtom *betonat, att riksdagen icke önskade någon revision*, utan blott ett vidare utbyggande av 1927 års läroverksbeslut. Någon rubbning av dess grunder eller allmänna förutsättningar hade riksdagen icke på något sätt ifrågasatt.

Genom Kungl. Maj:ts proposition till innevarande års riksdag har nu frågan om de statliga flickläroverken sammankopplats med frågan om viss, av riksdagen icke begärd, utan tvärtom i princip avvisad, revision av 1927 års allmänna läroverksbeslut. Denna sammankoppling kan medföra ett fördröjande av flickskolefrågans lösning, då riksdagen icke gärna torde kunna eller vilja bifalla ovan nämnda revisionsförslag. Följden av detta förkastande åter måste då bliva antingen ett återsändande till Kungl. Maj:t av flickskolefrågan åtföljd av en andra gången förnyad begäran om ett fristående förslag till denna frågas lösning i enlighet med angivna riktlinjer, eller ock en lösning av frågan genom positivt riksdagsbeslut i år, med ledning av den i propositionen återgivna utredning, som hittills givits.

Vad först angår frågan om viss revision av 1927 års allmänna läroverksbeslut, innebär Kungl. Maj:ts förslag, att riksdagen skall medgiva att vid realskola femårig och fyraårig linje må kunna anordnas som förenad linje med anknytning till folkskolans såväl fjärde som sjätte klass (sid. 123, 124). Departementschefen anger i motiveringen (sid. 59), huru denna förening skall åstadkommas, och uttalar (sid. 63), att en dylik anordning i själva verket till sin riktning skulle vara anvisad redan genom riksdagens ställningstagande i två organisatoriska frågor, *den ena 1927* ang. gemensam undervisning i

vissa realskolors högsta klass å vardera linjen, *den andra 1928* ang. förenade klassavdelningar i den kommunala flickskolan. Sistnämnda frågas lösning 1928 på angivna sätt saknar dock uppenbarligen all betydelse för frågan om goss- och samrealskolornas anordning, då det olika syftet med undervisningen i de kommunala flickskolorna å ena sidan och i dessa realskolor å den andra återverkar även på undervisningens anordnande. Den förstnämnda frågans lösning åter 1927 genom då beslutad anordning avsåg uteslutande realskolans båda linjers slutklasser, vilka var för sig utgöra sista steget till det för båda gemensamma målet, realexamen, men den anordning, som för en dylik slutklass kunde och kan tänkas möjlig, då sista klassen alltid måste behandla ett och samma stoff, varken kan eller får tagas till intäkt för anordningens utsträckning till samtliga klasser i realskolan. Det är visserligen riktigt, såsom departementschefen framhåller (sid. 63), att den dubbla anknytningen med nuvarande, d. v. s. den 1927 beslutade, organisation medför eller kan medföra vissa olägenheter, men det bör då ock erinras, *dels* att dessa olägenheter just i början och ej minst som en följd av den bedrivna agitationen mot den fyrklassiga realskolan skarpare framträtt än man har anledning antaga att de skola efter hand göra, *dels ock* att den förvandling av ej mindre än 16 fyrklassiga realskollinjer till femklassiga av s. k. förenad typ, d. v. s. med anslutning i andra klassen också från folkskolans 6:e klass, vilken Kungl. Maj:t nu föreslår (sid. 124, jfr sid. 71—76), knappast kan betecknas såsom annat än början till en förklädd utmönstring redan nu — innan ens någon fyrklassig linje enligt 1927 års beslut hunnit fullständigt genomgå — av den fyrklassiga realskolan.

Den förutsättning och grund, varpå 1927 års realskolebeslut vilar, är emellertid, såsom många gånger framhållits, *att den fyrklassiga och den femklassiga linjen skulle beredas i huvudsak lika tillfälle till fri utveckling och inbördes konkurrens* för att därigenom efter en längre tids förlopp resultaten skulle kunna jämföras och *därigenom avgöras vilkendera linjen borde äga företräde med stöd av vunnen praktisk erfarenhet*. Härvid förutsattes, att olika lokala förhållanden skulle så långt möjligt neutraliseras genom organisationens ungefär lika omfattning inom riket i dess helhet: antalet olika linjer spelade 1927 en betydelsefull roll i debatten, ej minst på oppositionssidan, men synes åtminstone skenbart för Kungl. Maj:t nu sakna större intresse (sid. 62). Särskilt betonades från dem, vilkas medverkan ledde till 1927 års lösning, att något avgörande av denna företrädesfråga redan 1927 var omöjligt, enär då en sådan praktisk erfarenhet om vardera linjens verkningsförmåga alldeles saknades och att just därför båda linjerna skulle faktiskt så vitt möjligt överallt å gamla läroverksorter sidoordnas, vilket innebar och innebär, att realskolans dubbla anknytning till folkskolan *genomfördes och bör behållas just i den utsträckning, som verkligen skett* genom fristående linjer av dels 4-klassig, dels 5-klassig typ. Skulle nu från samma håll medverkan lämnas till uppgivandet av denna förutsättning, *vilken icke tillhör detaljerna, utan utgör grunden för 1927 års beslut*, så skulle också grunden för deras medverkan till 1927 års beslut vara uppriven; och det är även därför nödvändigt att fasthålla vid be-

slutet, så länge ännu ej den då åsyftade erfarenheten vunnits. Men denna föreligger icke och kan icke ens föreligga på många år ännu. Redan den lojalitet, varom departementschefen, från sin ståndpunkt sett, talade 1929, borde göra det 1930 än mera omöjligt att gå den väg, som Kungl. Maj:ts proposition i denna fråga velat anvisa. Härtill kommer, att den 4-åriga linjens successiva tysta försvinnande överallt — vilket uppenbarligen ytterst åsyftas med anordningen — med all säkerhet måste leda därtill, att anknytningen av samma linjes andra klass till folkskolans sjätte ganska snart framtvingar en omläggning av folkskolans undervisning i dess 5:te och 6:te klasser på det sätt, att denna undervisning motsvarar undervisningen i realskolans femåriga linjes första klass, d. v. s. även nödvändiggör införande av undervisning i främmande språk i sagda folkskoleklasser. Därmed skulle den andra 1927 klart uttalade förutsättningen för läroverksreformen, nämligen att denna icke fick påverka folkskolans kurser, vara frånvikten. Undersöker man herefter det sätt, varpå Kungl. Maj:t sökt genomföra den nya s. k. förenade linjen vid de 22 olika läroverk eller realskolor, där den skulle införas, måste till en början framhållas, att förslaget är både principiöst och inkonsekvent. Det kan väl medgivas, att vid läroverk, där den 4-klassiga linjen icke fått någon lärjunge, ett försök med förenad linje har vissa skäl för sig såsom i Borås och Jönköping (sid. 72, 73); men man frågar sig då onekligen också, varför icke samma försök göres i Askersund (sid. 74) inom gruppen E, oaktat ej heller där någon lärjunge funnits å dess enda linje, vilken är fyrtklassig — Kungl. Maj:ts förslag upplyser ej i texten, men väl i bilagan (sid. 181) om detta anmärkningsvärda förhållande! Fasthåller man 1927 års beslut i fråga om enkellinjiga realskolor, blir det ingen som helst konsekvens i att uppgiva den i fråga om realskolor och läroverk med två eller flera linjer. Därefter måste anmärkas, att den beräkning av sannolika antalet lärjungar, som Kungl. Maj:t — må vara likaledes i anslutning till de tillkallade sakkunniga — framlagt, icke får tagas för exakt. Genomgående sammanräknas (sid. 72—74) antalet lärjungar h. t. 1928 och h. t. 1929 i den gamla 6-klassiga realskolans 2:dra klass med dem i den nya 5-klassiga realskolans 1:sta klass, oaktat den 6-klassiga icke längre får något som helst nytt tillskott och oaktat det måste anses felaktigt att räkna med en till den 5-klassigas första klass lika mycket ökad anslutning följande år, som motsvarar den utdöende 6-klassigas kvarvarande andraklasslärjungars antal: en ökning utöver antalet under senaste året intagna lärjungar i den 5-klassigas första klass är visserligen sannolik, men det finnes ingen som helst bärande grund för att beräkna detta till samma siffra, som betecknar det senaste årets lärjungeantal i den gamla 6-klassiga skolans andra klass — tvärtom torde det komma att bli avsevärt mindre. Därför får man icke vid beräkningen lägga de av Kungl. Maj:t valda siffrorna till grund, utan snarare hålla sig till de siffror, som i bilagan (sid. 180—181) angivits såsom lärjungeantal i den 5-klassigas första klass, med något, men knappast väsentligt tillägg. Därjämte bör anmärkas, att Kungl. Maj:ts förslag om vissa linjers förvandling till förenade är otydligt, då Kungl. Maj:t, efter ordalagen i klämman (sid. 124, 125), behåller två linjer även där de sak-

kunniga förordat enkellinje av förenad typ, men denna tolkning av klämnen motsäges av motiveringen (sid. 76).

Om man, med iakttagande härav, genomgår de (å sid. 72—74) angivna läroverken, finner man, att inom gruppen A i *Linköping* skola finnas en femklassig och två fyrklassiga linjer samt, så länge det behövs, ytterligare en femklassig. Kungl. Maj:t föreslår, att av dessa den ena femåriga ombildas till förenad, d. v. s. förblir 5-årig, men med anknytning av sin andra klass också till folkskolans sjätte klass. De sakkunniga hade föreslagit, att den ena femåriga och den ena fyraåriga skulle sammanslås till en förenad; skillnaden blir den, att enligt Kungl. Maj:t den andra fyraåriga skall kunna upprättas, så snart behov uppstår och alltså fyra linjer kunna bibehållas, där de sakkunniga tänkt sig en begränsning till tre. Men då lärjungeantalet i I⁴ var 16 och i I⁵ 19 (sid. 180) synes, där skäligt beaktande av antalet i II⁶ göres, den n. v. anordningen kunna och bära bibehållas, tills verklig erfarenhet vunnits. Härvid förutsättes, att ingen ny linje upprättas, där detta ej av antalet tillströmmande elever nödvändiggöres. *Något behov av en s. k. förenad linje kan icke anses konstaterat.*

I *Borås* skola finnas en femårig och två fyraåriga linjer. På de båda senare saknas lärjungar; på den förra finnas 35. Här kan, då tillströmningen kan bli större, finnas skäl att *försöksvis* anordna en förenad linje vid sidan av den redan förefintliga femåriga, men samtidigt saknas skäl att icke göra båda dessa till förenade: om exempelvis den förenade femåriga linjen skulle vara fullbesatt, den rena däremot icke, vore det lika rimligt att låta inträdessökande till den renas andra klass från folkskolans 6:te där få inträde, som att till densamma överflytta motsvarande antal från den förenade, där så läte sig eljest göra. Under sådana förhållanden, och då det för bevarande av de lika utvecklingsmöjligheterna synes riktigt att, där förenad linje möjligen upprättas, uteslutande använda denna typ, torde det vara anledning att låta *Borås erhålla två förenade linjer* i stället för de förut bestämda och icke, såsom Kungl. Maj:t föreslår, behålla den femåriga och ombilda den ena fyraåriga till förenad, med bevarad möjlighet att upprätta en ren fyraårig, ehuru behovet ej synes sannolikt: de sakkunniga hade föreslagit två femåriga linjer, den ena förenad, den andra ren.

I *Örebro* skola finnas två femåriga och två fyraåriga. De sakkunniga föreslå förening av de båda sista till en förenad femårig, Kungl. Maj:t blott ombildning av den ena fyraåriga till förenad femårig. Antalet lärjungar var i I⁴ 5 och I⁵ 21 — även om tillströmningen skulle bli större till I⁵ synes *någon ändring nu så mycket mindre påkallad*, som i motsatt fall båda de obesatta linjerna förbliva oupprättade.

I *Halmstad* skola finnas en femårig och två fyraåriga linjer; de sakkunniga och Kungl. Maj:t föreslå förändring av den ena fyraåriga till förenad femårig. Antalet lärjungar var i I⁴ 31, i I⁵ 35. *Någon ändring nu synes ej påkallad*, även om tillströmningen till I⁵ skulle ökas, så länge ingen erfarenhet härom föreligger.

I *Sundsvall* skola likaledes finnas en femårig och två fyraåriga linjer; de

sakkunniga och Kungl. Maj:t föreslå ändring av en fyraårig till förenad femårig. Antalet lärjungar var i I⁴ 34, i I⁵ 35. Ändring är här *lika litet styrkt vara behöflig* som i Halmstad.

I Östersund är förhållandet likartat, fast antalet lärjungar var i I⁴ 17 och i I⁵ 35. *Ingen ändring är således visad vara nödig.*

I vardera av Göteborgs östra realskola och i Malmö realskola skola finnas två femåriga och två fyraåriga linjer; de sakkunniga och Kungl. Maj:t föreslå ändring av den ena fyraåriga till förenad femårig. Antalet lärjungar var i I⁴ 10, resp. 10, och i I⁵ 35, resp. 16. *Ändringsbehov är här lika litet styrkt* som i fråga om Halmstad, Sundsvall och Östersund.

Inom gruppen B befinner sig Jönköping i liknande läge som Borås inom gruppen A, d. v. s. den fyrklassiga linjen har ej fått några lärjungar, och i I⁵ funnos 33. De sakkunniga och Kungl. Maj:t föreslå att båda de femåriga linjerna skola bibehållas, och den enda fyraåriga förvandlas till förenad femårig. Av samma skäl, som gälla för Borås, synes det rimligt att, om man vill göra experiment med en förenad linje, även i Jönköping förändra samtliga tre linjer till två förenade femåriga.

Vad åter angår Hälsingborg och Karlskrona, där antalet lärjungar var i I⁴ 6, resp. 30 och i I⁵ 24, resp. 36, *saknas nödig erfarenhet för att nu experimentera med ändringar*, som kanske snart få göras om.

Inom gruppen C bör skiljas mellan sådana realskolor, där lärjungeantalet väl rymmes å en enda linje, och sådana, där detta icke är fallet. Ur kostnads- och besparingssynpunkt kan i fråga om de förra ett försök med förenad femårig linje vara försvarligt, i fråga om de senare synes däremot ytterligare erfarenhet vara nödig. Till de förra höra Västervik, där i I⁴ funnos 6 och i I⁵ 22 lärjungar; Arvika, där antalet var i I⁴ 5 och i I⁵ ingen, men i den på avskrivning ställda II⁶ 28; Söderhamn, som hade i I⁴ 6 och i I⁵ 25; Åmål, som hade i I⁴ 5 och i I⁵ 28. Till dessa 4 skolor kommer, ehuru de sakkunniga icke föreslå detta, Trälleborg med antalet i I⁴ 8 och i I⁵ 13: någon anledning att här behålla den femåriga och ändra blott den fyraåriga till förenad femårig synes ej föreligga; men väl att sammanslå försöksvis båda till en förenad 5-årig.

Beträffande Ängelholm synes förhållandet vara mera ovisst: där funnos i I⁴ 8 och i I⁵ 35 lärjungar — anledning saknas därför att med stöd av någon fast erfarenhet rubba den nu gällande anordningen med en femårig och en fyraårig linje. De sakkunniga föreslå visserligen samtliga linjers sammanförande i en förenad femårig, men Kungl. Maj:t stannar vid den fyraårigas förvandling till förenad femårig. *Ingen ändring av n. v. anordning synes dock påkallad.* Detsamma gäller om Eksjö, där antalet lärjungar var i I⁴ 7 och i I⁵ 34, om Uddevalla, som hade i I⁴ 8 och i I⁵ 35, och om Vänersborg, där antalet var i I⁴ 9 och i I⁵ 36. Mera tvivelaktig ställer sig frågan i Härnösand, som hade i I⁴ 8 och i I⁵ 23, och i Falköping, som hade i I⁴ 5 och i I⁵ 26, men även här torde vara skäl att avvakta en längre tids mera fylliga erfarenhet och alltså här icke nu göra experiment med någon förenad linje eller någon utökning av n. v. förhållanden.

Vad angår grupperna D och E ger propositionen icke tillräcklig ledning för bedömandet, ehuru det vill synas, som skulle *Askersunds* fyraåriga linje kunna försöksvis göras till förenad: emellertid torde, då ingen femklassig linje här finnes, ännu en tids erfarenhet böra avvaktas, då det är möjligt att, om ingen anslutning sker, hela skolan bör indragas.

Vad angår kostnaderna för den s. k. förenade linjens inrättande enligt Kungl. Maj:ts förslag, är uppenbart, att anslagsbehovet för nästa budgetår *icke oväsentligt måste ökas*, såsom framgår av propositionen (sid. 78 ff.), även om sedermera en *successiv minskning av denna ökning* antages komma att inträda (sid. 80); någon verklig minskning i den slutliga kostnaden, sedan organisationen fullt genomförts, ställer propositionen icke ens i utsikt, utan stannar vid uttalandet, att de ökade och minskade behoven av lärarkrafter då skola »i stort sett taga ut varandra» (sid. 79). Huru därmed i verkligheten kan bli förhållandet synes dock vara så mycket mera ovisst, som det ingalunda är utslutet, att, trots den förenade linjens upprättande i vissa fall *i stället för två andra*, det likväl kan visa sig behöfligt och *vid sidan av denna nya förenade linje* åter inrätta en eller flera rena fem- eller fyraåriga linjer, varmed följer en ofrånkomlig kostnadsökning.

Lägger man till grund de i prop. angivna siffrorna för det ökade, resp. minskade, behovet av lärartimmar enligt Kungl. Maj:ts förslag (sid. 78) skulle det ökade behovet bli 582, det minskade 645.5 eller *en minskning av 63.5* eller 2 lärarkrafter. Om åter reformen med förenad linje genomföres blott å de orter, som här ovan angivits, visar sig, efter samma tabellsiffror, ökningsbehovet bli 135 och minskningen 437.5 eller *en minskning av ej mindre än 302.5* eller omkring 10 lärarkrafter. Att denna minskning möjligen kan modifieras genom tillfälligt behov av ökade krafter å vissa orter eller för vissa undervisningsanordningar enligt propositionen, är klart, men å andra sidan måste betonas, att det ingalunda är nödvändigt nu, mera än förr, att ovillkorligen tillgodose alla inträdessökande, som icke kunna få plats utan dylik ökning. Så länge möjlighet finnes att inkomma å en icke fullbesatt fyraårig linje, men denna möjlighet icke begagnas, har staten icke grundad anledning vidtaga extra åtgärder, åtminstone icke så länge denna avhållsamhet från begagnandet av givna möjligheter framstår såsom i viss mån konstlad. Det torde därför kunna sägas, att *ett experiment med förenad linje i den utsträckning här ovan antytts blir väsentligt billigare än det »avvecklande»* av den fyraåriga linjen såsom fristående linje, vilket Kungl. Maj:t föreslår (jfr sid. 79); att det dessutom har den fördelen, att det icke innebär något som helst vare sig öppet eller maskerat avvecklande av 1927 års beslut, torde ligga i öppen dag, då det betonas såsom avseende allenast ett experiment vid sidan av den principiellt fortsatta utvecklingen av de sidoordnade fyra- och femåriga fristående linjer, som 1927 års beslut avsåg. Beklagas må blott, att planerna för den femklassiga linjen knappast blivit sådana, att denna linje kan fullt ut komma att visa, hur den skulle, konsekvent anordnad, komma att verka. Men frågan härom hör icke under riksdagen, utan under Kungl. Maj:t allena, och då den n. v. departementschefen

icke lärar vidtagit några ändringar i detta avseende, utan tvärtom genom sitt förslag om förenade femåriga linjer vid 22 skolor ytterligare försvårar den femklassigas fristående och fria utveckling, lärar riksdagen icke kunna göra något däremot.

Vad härefter angår frågan om de statliga flickskolorna, måste till en början erinras, att de 1927 beslutade fyra flickläroverken i Stockholm, Göteborg, Malmö och Hälsingborg icke berördes av 1929 års riksdagsbeslut i annan måtto, än att *dessa 4 läroverk skulle hållas utanför utredningen*. Då icke desto mindre Kungl. Maj:t nu föreslår, att även dessa skola erhålla dubbel anknytning till folkskolan »efter mönstret av den kommunala flickskolan», torde vara tillräckligt med ett påpekande, att sagda mönster här icke är tillämpligt, då de kommunala flickskolorna icke avse student- eller realskoleexamen, och då de flickläroverk, som i likhet med dessa inriktas på sagda examina, i och för sig naturligare böra jämföras med de allmänna läroverken för gossar eller för såväl gossar som flickor. Någon anledning att under sådana förhållanden ändra den olika ordning, som samtidigt infördes 1927 i avseende å dessa båda slag av läroverk, (realskolorna och de fyra flickläroverken), lär icke förefinnas under annan förutsättning än att därigenom vinnes antingen viss besparing eller bättre tillgodoseende av, det även av departementschefen, gång efter annan betonade, *riksdagskravet, att de statliga flickläroverken icke må så anordnas, att de draga till sig flickor från de för flickorna egentligen avsedda undervisningsanstalterna, vilka icke leda till real- och studentexamen*. Då dessa förutsättningar i nu förevarande fall enligt Kungl. Maj:ts förslag icke äro för handen och då ett bifall till samma förslag säkerligen skulle tagas till intäkt även för det redan 1927 framförda, men då och alltjämt sedan bestämt avvisade kravet på de förstatligade kommunala mellanskolornas anordnande med dubbel anknytning, saknas varje anledning för riksdagen att nu biträda Kungl. Maj:ts förslag i fråga om sagda 4 flickläroverk.

Beträffande härefter de nya flickläroverk, som möjligen behöva inrättas till fullföljande av 1927 års allmänna organisationsbeslut, är däremot frågan om dubbel eller enkel anknytning till folkskolan fortfarande öppen. Att härvid den dubbla anknytningen i och för sig bör kunna godtagas är uppenbart; mera tvivelaktigt kan synas, huruvida detta bör ske genom samorganisation och förening av femårig och fyraårig realskolelinje (sid. 13, 16, 22, 58 ff.), men då en sådan samorganisation i fråga om flickundervisningen icke lär verka hindrande på den fria utvecklingen av de 1927 beslutade och alltfört bibehållna fristående fyra- och femåriga linjerna i de allmänna realskolorna, och om därjämte även i dessa samorganisation på sätt ovan antytts försöksvis införes, torde denna anordning kunna godtagas, också för flickläroverken.

En helt annan fråga blir emellertid, huruvida, även om den av departementschefen förordade samorganisationstanken här skulle godtagas, Kungl. Maj:ts förslag rörande vissa flickläroverks inrättande nu bör bifallas eller icke. Vad som talar emot ett bifall är framför allt den omständigheten, att

någon verklig och fast plan för flickskolornas successiva upprättande icke givits, utan i stället frågan om flertalet dylika skolor ställts under vidare utredning, medan några få föreslagits till upprättande redan nu. Den överblick av både kostnads- och organisationsfrågorna, som här vore i hög grad önskelig, kan för närvarande under sådana omständigheter knappast vinnas. Om å andra sidan ett bifall till vad Kungl. Maj:t i denna del av propositionen föreslagit kunde medföra, att frågan om nya flickläroverks upprättande därmed vore slutligt avgjord, skulle saken ställa sig annorlunda. Ett sådant resultat av ett bifall lärer emellertid ej vara nu möjligt att uppnå, då detta förutsätter, att riksdagen själv skulle verkställa de undersökningar och utredningar, som erfordras, och härtill torde varken finnas tid eller möjlighet.

Då emellertid Kungl. Maj:ts förslag beträffande vissa flickskolors upprättande, nämligen allenast i Örebro, Linköping och Borås, förefaller måttfullt och motiverat, synes den lösning vara möjlig, att riksdagen, med godtagande av förslaget i denna del, uttalar sin önskan att den fortsatta utredningen måtte med sådan skyndsamhet bedrivas, att för 1931 års riksdag må kunna framläggas en slutlig och med återhållsamhet och försiktighet uppgjord fullständig plan för statliga flickläroverks inrättande. Tillika måste dock därvid betonas, att den plan, som av de sakkunniga uppgjorts, bör avsevärt begränsas.

Beträffande anslagen för kommunala flickskolor och flickskolelinjer synes, därest i övrigt förslagen bifallas, minimiantalet lärjungar i varje klass böra höjas till 15.

Vad slutligen angår lycéerna, torde Kungl. Maj:ts förslag kunna bifallas, men på det sätt de sakkunniga föreslagit; hela lyceianordningen har från början gjorts såsom ett experiment utan större förhoppningar på detsamma.

Med stöd av vad sålunda anförts, hemställes,

att riksdagen måtte, med avslag å vad Kungl. Maj:t föreslagit i punkten I A samt i punkterna I B a) 3 samt b) 2 (sid. 123, 124), besluta, att försöksvis de enligt 1927 års organisationsplan avsedda linjerna skola ersättas vid ett vart av de allmänna läroverken i Borås och Jönköping av två förenade linjer av den typ Kungl. Maj:t föreslagit och vid ett vart av de allmänna läroverken i Västervik, Arvika, Söderhamn, Trälleborg samt Åmål av en dylik förenad linje;

att riksdagen måtte, med bifall till vad Kungl. Maj:t föreslagit i punkterna I B a) 1 och 2 och b) 1, uttala sin förväntan att för 1931 års riksdag framläggas en slutlig och fullständig plan för inrättandet av det mindre antal statliga flickläroverk, som må efter noggrann prövning och med iakttagande av större begränsning än 1929 års sakkunnigförslag innebär, ytterligare finnas nödiga (sid. 124);

att riksdagen måtte, på sätt de sakkunniga föreslagit, bifalla förslaget i fråga om lycéerna (sid. 85, 86, 125);

att såsom villkor för statsunderstöd till kommunal flickskola och till kommunal flickskolelinje skall gälla, att lärjungeantalet i varje klass genomsnittligt blir minst 15;

att slutligen de av Kungl. Maj:t begärda anslagen ändras i överensstämmelse med vad sålunda hemställts.

Stockholm den 12 mars 1930.

C. A. Reuterskiöld.